

Vergaderjaar 2015–2016

19 637

Vreemdelingenbeleid

Nr. 2118

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN
KONINKRIJKSRELATIES EN STAATSSECRETARIS VAN VEILIGHEID
EN JUSTITIE**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 januari 2016

Tijdens de regeling van werkzaamheden van 17 december jl. heeft uw Kamer naar aanleiding van de gebeurtenissen in Geldermalsen verzocht om een debat over de sfeer in het land rondom de opvang van asielzoekers (Handelingen II 2015/16, nr. 39, Regeling van Werkzaamheden). Daarbij is het kabinet gevraagd om voorafgaand aan het debat een appreciatie hierover te geven, inclusief een beschouwing van hetgeen dit betekent voor onze democratische rechtsstaat en de besluitvorming zoals die daarbinnen plaatsvindt. Met deze brief wordt beantwoord aan het verzoek tot een appreciatie vanuit het Kabinet. In aanvulling hierop wijzen wij u volledigheidshalve ook nog op de beantwoording van Kamervragen van het lid Van der Staaij over «de rellen rond een raadsvergadering over de komst van een asielzoekerscentrum in Geldermalsen» (Aanhangsel Handelingen II 2015/16, nr. 179).

Verhoogde Asielinstroom

Nederland kent al geruime tijd een verhoogde asielinstroom. De verhoogde asielinstroom in Nederland staat niet op zich, maar sluit aan bij de Europese trend. Hieraan raakt de vraag van het lid Azmani, eveneens in de regeling van Werkzaamheden van 17 december jl., over een passage in de Policy Brief «Geen tijd verliezen: van opvang naar integratie van asielmigranten» van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), dat mogelijk meer asielzoekers uit Duitsland naar Nederland komen, door aanscherping van het Duitse asielbeleid. Het Kabinet deelt deze constatering en houdt daarom op verschillende manieren vinger aan de pols. Via verschillende Europese gremia en de contacten van de diplomatieke vertegenwoordigingen volgen we de beleidsvoornemens- en ontwikkeling in andere EU-lidstaten. Door dit vroegtijdig te doen, kan een inschatting gemaakt worden van de eventuele gevolgen voor de Nederlandse

asielinstroom. Waar nodig en mogelijk kunnen dan ook (beleids-)aanpassingen worden overwogen om zo eventuele ongewenste instroom effecten in Nederland te beperken. Daarnaast zet het Kabinet, zoals uw Kamer bekend is, in op verdere harmonisatie van het EU-asielbeleid om ook op die wijze ongewenste migratiestromen tegen te gaan die voortkomen uit beleidsverschillen tussen de lidstaten.

Samen met gemeenten, provincies en de samenleving werkt het Kabinet aan antwoorden op de verhoogde asielinstroom en de bijbehorende uitdagingen binnen Nederland. Ondanks een iets minder hoge instroom in de afgelopen weken, is dit een blijvende opgave met een niet afnemende druk op het vinden van opvangplekken. Alleen op deze wijze kunnen we voorkomen dat in 2016 crisisnoodopvang weer moet worden ingezet. Bovendien is een daling in de asielinstroom in de winterperiode gebruikelijk.

Het vinden van opvangplekken, het ontwikkelen van een sluitende aanpak en het behouden van draagvlak in de samenleving, vraagt de continue aandacht van het Kabinet en de medeoverheden. In het Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom, dat op 27 november is ondertekend, hebben Kabinet en gemeenten hiertoe een kader geschetst om de blijvende opgave met oog voor de lokale omstandigheden en lokaal draagkracht en draagvlak gezamenlijk aan te pakken. Bijvoorbeeld door via zogenoemde regietafels per regio te bespreken hoe er binnen de regio afspraken gemaakt kunnen worden over een betere en proportionele verdeling (verevening) van de opgave over de gemeenten. Aan deze regietafels kan, rekening houdend met de lokale democratische keuzes, per regio afstemming gezocht worden over verdeling waarbij bijvoorbeeld rekening kan worden gehouden met draagkracht van de desbetreffende gemeente. Aandachtspunt hierbij blijft dat gemeenten de ruimte moeten hebben om bij het lokale besluitvormingstraject de burger te betrekken en zijn belangen voldoende centraal te stellen.

Naast de afspraken over de regietafels zijn er in het bestuursakkoord ook afspraken gemaakt waarin gemeenten zich committeren aan het genereren van meer opvangplaatsen. Dit om de uitfasering van crisisnoodopvang mogelijk te maken en langduriger beschikbare (nood)opvangcapaciteit te creëren. Op deze manier kan voorkomen worden dat er asielzoekers continue moeten verhuizen, maar ook wordt voorkomen dat er een constante zoektocht plaatsvindt naar nieuwe opvanglocaties. Concreet is afgesproken dat er minimaal 500 extra noodopvangplekken per veiligheidsregio gerealiseerd worden voor de korte termijn, alsmede 2500 extra opvangplekken per provincie die voor een periode van langer dan één jaar beschikbaar moeten komen.

Geldermalsen

Specifiek over de gebeurtenissen in Geldermalsen geldt dat er door het uiten van bedreigingen en het plegen van geweld tussen burgers onderling en richting politieke ambtsdragers een grens in onze democratische rechtsstaat is overschreden. Wij keuren dit ten zeerste af. Het uitgangspunt van een democratische rechtsstaat is dat op basis van dialoog en (politiek) debat tot besluitvorming wordt gekomen. Daar waar deze besluitvorming voor delen van de bevolking niet leidt tot bevredigende uitkomsten zijn in onze democratie voldoende mogelijkheden voor handen om op vreedzame wijze uiting te geven aan bezwaren en op basis daarvan zo nodig besluiten bij te stellen. Van bestuurders en volksvertegenwoordigers wordt voorts gevraagd om (moreel) leiderschap te tonen en in soms moeilijke omstandigheden beslissingen te nemen. Geweld

mag niet lonen en mag politieke processen en onderlinge verhoudingen in de samenleving als gevolg daarvan niet verstoren.

Naast de inzet op ondersteuning en bescherming van slachtoffers in situaties waarin bedreiging en geweld aan de orde zijn en stevig optreden richting daders wil het Kabinet samen met gemeenten kijken waar we gemeenten verder kunnen ondersteunen bij de invulling van genoemde besluitvormingsprocessen en vraagstukken die hier aan zijn gerelateerd. Concreet betekent dit bijvoorbeeld extra capaciteit voor procesondersteuning bij gemeenten, het leveren van specifieke kennis en expertise gericht op de organisatie en uitvoering van inspraakavonden en het leveren van objectieve informatie. Dit doen we in aanvulling op en samen met het OndersteuningsTeam Asielzoekers en Vergunninghouders (OTAV) dat gemeenten nu al ondersteunt bij dilemma's en vraagstukken over de asielinstroom en de consequenties voor gemeenten. In dit kader is de Toolkit Veilig Bestuur ook een belangrijk instrument. Deze toolkit, die in oktober 2015 door de Minister van BZK is gepresenteerd aan burgemeesters, wethouders en raadsleden, biedt handvaten voor lokale bestuurders over hoe om te gaan met agressie en geweld.

Tegelijkertijd moet overigens niet worden vergeten dat de gebeurtenissen zoals in Geldermalsen, hoe ingrijpend ook, uitzonderingen betreffen. In de meeste gevallen komt de realisatie van opvang binnen gemeenten ordentelijk en zonder grote incidenten en onvrede tot stand, mede dankzij zorgvuldig handelen door de lokale overheden. Voorkomen moet worden dat gebeurtenissen zoals in Geldermalsen de boventoon voeren in de beeldvorming en het debat over de opvang van vluchtelingen. Dit laat onverlet dat dergelijke situaties wel laten zien dat de opvang van asielzoekers lokaal op weerstand kan stuiten.

Maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak is een voorwaarde voor de opvang van asielzoekers en het huisvesten van vergunninghouders. Omdat de gemeente besluit over de komst van een asielzoekerscentrum heeft de gemeente een duidelijke rol in het creëren van draagvlak en het goed voorlichten van omwonenden. Het COA ondersteunt gemeenten hierbij, door bijvoorbeeld een informatieavond te organiseren voor omwonenden en te zorgen dat omwonenden, ook na de opening van een asielzoekerscentrum terecht kunnen met vragen, suggesties en klachten. Het is van groot belang dat de besluitvorming zorgvuldig en transparant kan plaatsvinden, zodat alle betrokkenen hun stem kunnen laten horen.

Gedifferentieerde aanpak

Zoals ook in het begin van deze brief al is verwoord, geldt dat er een blijvende urgentie is om opvanglocaties voor asielzoekers en huisvesting voor vergunninghouders te blijven vinden en organiseren. Gemeenten worden dan ook opgeroepen om al bij voorbaat na te denken over mogelijkheden van opvanglocaties. Door dit al in een eerder stadium te doen is er meer ruimte voor het creëren van draagvlak. In het land zien we verschillende voorbeelden van gemeenten die via een zorgvuldig besluitvormingsproces het lokale draagvlak voor opvanglocaties weten te benutten en bestendigen. Meer ruimte voor objectieve informatievoorziening over de opvang van asielzoekers en uitwisseling van argumenten en ideeën tussen alle belanghebbenden over de vorm waarin dat plaats moet vinden zijn noodzakelijke ingrediënten voor een proces dat tot breed gedragen besluiten kan leiden.

Hierbij geldt dat de uitgangspunten uit het bestuursakkoord over omvang en opgaven per regio leidend zijn. Zoals in het bestuursakkoord is afgesproken wordt gezocht naar een gedifferentieerde aanpak met een goede mix tussen grootschalige en kleinschalige opvang al naar gelang

draagkracht en draagvlak. Het bestaande uitgangspunt van het COA om 300 tot 1500+ locaties te hanteren, wordt hierbij vaker losgelaten. Bijvoorbeeld door te kijken naar de mogelijkheden van kleinere onzelfstandige vestigingen van in ieder geval 200+ opvangplekken als onderdeel van een grote vestiging. Doel is om het bij gemeenten bestaande beeld weg te nemen dat alleen grootschalige opvang gewenst is, waarbij overigens wel blijft gelden dat we met alleen kleinschalige opvang niet tot voldoende opvangplekken komen. Gemeenten (al dan niet gezamenlijk aan een regietafel) worden opgeroepen om, samen met de inwoners, te zoeken naar de mogelijkheden binnen de gemeente en hier het gesprek over te voeren, waarbij het COA, binnen de afspraken uit het bestuursakkoord, nooit op voorhand nee zal zeggen op suggesties van gemeenten voor opvanglocaties voor ofwel asielzoekers dan wel vergunninghouders.

Slot

De komst van asielzoekers naar ons land heeft impact op de samenleving. Er wordt verschillend op gereageerd: van massale aanmelding van vrijwilligers aan de ene kant tot bedreigingen en geweld aan helemaal de andere kant van het spectrum. Het kabinet waardeert de hulp die door vele mensen gegeven is, maar waardeert evenzeer de bewoners die op bijvoorbeeld inspraakavonden hun zorgen hebben geuit en hebben aangegeven voor of tegen de opvang van asielzoekers te zijn. Open debat is belangrijk om draagvlak te vinden en te behouden. Bedreigingen en geweld leiden per definitie niet tot een open debat. Het Kabinet keurt bedreigingen en geweld ten zeerste af. Geweld mag niet lonen en mag politieke processen en onderlinge verhoudingen in de samenleving als gevolg daarvan niet verstoren. Samen met gemeenten wil het Kabinet dergelijke excessen bestrijden en het debat met de samenleving hierover op een normale manier voeren. Het Kabinet heeft veel waardering voor de wijze waarop gemeenten dit de afgelopen periode hebben georganiseerd en blijft hen hierbij ondersteunen waar mogelijk.

Het recent gesloten bestuursakkoord biedt hiertoe een eerste set afspraken. Met het bestuursakkoord en de continue dialoog aan de regietafel werken Rijk en medeoverheden gezamenlijk aan een succesvolle keten van opvang tot en met volwaardig staatsburgerschap.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,
K.H.D.M. Dijkhoff